

doi:10.5559/di.25.3.06

AUTORITARNOST KAO MEDIJATOR EFEKTA OSOBINA LIČNOSTI NA PREDRASUDE STUDENATA PREMA HOMOSEKSUALNIM OSOBAMA

Barbara KALEBIĆ MAGLICA, Anja VUKOVIĆ
Filozofski fakultet, Rijeka

UDK: 316.647.8-057.875(497.5):316.367.7
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 27. 11. 2015.

Prikazani su rezultati proizašli iz znanstvenoga projekta "Ličnost, emocije i socijalni procesi kao odrednice zdravstvenih ishoda" (/uniri_projects/334), koji se provodi uz potporu Sveučilišta u Rijeci.

Negativni stavovi prema homoseksualnim osobama samo su jedni od mnogih koji se često iskazuju prema manjinskim grupama. Mnoge su odrednice negativnih stavova prema stigmatiziranim grupama, a osobine ličnosti svakako su jedne od njih. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati odnos između osobina ličnosti petofaktorskoga modela, autoritarnosti i stavova prema homoseksualcima. U istraživanju je sudjelovalo 583 studenta (443 studentice i 139 studenata) raznih fakulteta u Republici Hrvatskoj prosječne dobi od 21 godine. Ispitanici su ispunjavali upitnik kojim se ispituju osobine ličnosti petofaktorskoga modela, skala autoritarnosti i skala stavova prema homoseksualnim osobama. Dobiveni rezultati pokazuju značajnu negativnu povezanost otvorenosti prema iskustvima i negativnim stavovima prema homoseksualnim osobama te pozitivnu između savjesnosti i autoritarnosti s negativnim stavovima. Osim toga, autoritarnost je posredujuća varijabla u odnosu između otvorenosti i savjesnosti te stavova prema homoseksualnim osobama. Dobiveni nalazi razmatrani su u kontekstu sadašnjih modela i rezultata istraživanja.

Ključne riječi: osobine ličnosti petofaktorskoga modela, autoritarnost, stavovi prema homoseksualnim osobama

Barbara Kalebić Maglica, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Odsjek za psihologiju, Sveučilišna avenija 4, 51 000 Rijeka, Hrvatska.
E-mail: bkalebic@ffri.hr

UVOD

Negativni stavovi prema homoseksualnim osobama samo su jedni od mnogih koji se često iskazuju prema manjinskim grupama. Seksualne predrasude definiraju se kao negativni stavovi prema homoseksualnom ponašanju, ljudima s homoseksualnim ili biseksualnim sklonostima te prema zajednici homoseksualnih osoba (Herek, 2000). Kako su ove predrasude prisutne u društvenom, poslovnom te nerijetko i obiteljskom životu pojedinca, važno je identificirati faktore koji se mogu dovesti s njima u vezu.

LIČNOST I PREDRASUDE

Brojne su odrednice negativnih stavova prema stigmatiziranim grupama, a osobine ličnosti svakako su jedne od njih (Ekehammar i Akrami, 2003). Prve teorije na tu temu javile su se u vrijeme i nakon Drugoga svjetskog rata, u pokušaju da se objasni širenje fašizma i antisemitizma u Europi. Još 1941. godine psihoanalitičar Erich Fromm predložio je svoju teoriju kojom strahote počinjene za vrijeme rata veže uz submisivnu (mazohističku), odnosno dominantnu (sadističku) ličnost. Ovo objašnjenje, uz druga istraživanja na tu temu i općenito psihoanalitičku teoriju, potaknuli su prvo veliko empirijsko istraživanje Adorna i njegovih suradnika 1950. godine (Altemeyer, 1998; Duckitt i Sibley, 2010). Adorno i Frenkel-Brunswik, intelektualci Frankfurtske škole, koji su zbog širenja nacizma u Europi emigrirali u SAD potkraj 1930-ih godina, u suradnji s američkim istraživačima Levinsonom i Sanfordom proveli su ovo važno istraživanje na Sveučilištu u Kaliforniji (McLaughlin, 1999). Mnogi autori (npr. Duckitt i Sibley, 2010) ističu rad Adorna i suradnika koji su upozorili na postojanje ideološke dimenzije čiji je jedan ekstrem karakterizirao antidemokratske, fašističke i tradicionalne stavove te bezuvjetno prihvaćanje autoriteta, za razliku od demokratskih, egalitarnih, tolerantnih i liberalnih stavova na drugom kraju dimenzije. Također, smatrali su da su ti sociopolitički stavovi izrazi autoritarne ličnosti te su razvili Teoriju autoritarne ličnosti, koja je privukla mnogo pažnje i potaknula brojna istraživanja 1950-ih i 60-ih godina (Sibley i Duckitt, 2008). Postoje mnoge kritike vezane za istraživanja, ali i samu teoriju Adorna i njegovih suradnika. Međutim, njihova osnovna pretpostavka da su sociopolitički stavovi jednodimenzionalno organizirani i da su zapravo izravan izraz određene dimenzije ličnosti snažno je utjecala na daljnja istraživanja (Duckitt i Sibley, 2010). Glavni problem koji su dijelila sva istraživanja potaknuta ovom teorijom bio je u tome što se pokazalo da sociopolitički stavovi nisu jednodimenzionalni (Duckitt i Sibley, 2010). Nakon nekoliko desetljeća, ideju o autoritarnoj ličnosti ponovno je oživio Altemeyer

(1981). Po njegovu mišljenju, samo tri od originalnih devet faceta autoritarne ličnosti – konvencionalizam, autoritarna agresija i autoritarna submisivnost – značajno kovariraju i formiraju jednu dimenziju socijalnih stavova, pa je Altemeyer, kako bi mjerio tu dimenziju, razvio Skalu desničarske autoritarnosti (RWA) (Altemeyer, 1981). Desničarska autoritarnost (RWA) jest konstrukt koji se odnosi na konvencionalizam, pokoravanje autoritetu i autoritarnu agresiju, što znači da visok rezultat na RWA skali upućuje na to da osoba cijeni tradicionalne vrijednosti, submisivna je prema autoritetu, etnocentrična te ima tendenciju ponašati se agresivno prema grupama koje na neki način ugrožavaju hijerarhiju u društvu i autoritet. Glavni fokus RWA jest unutargrupna percepcija ili socijalni i ideološki stavovi. To je usko definiran termin koji može konceptualno pripadati dimenzijama ličnosti višeg reda, poput petofaktorskoga modela ličnosti. Istraživanja su pokazala kako je RWA značajno negativno povezan s otvorenosti prema iskustvima, a pozitivno sa savjesnosti i ekstraverzijom (Ekehammar, Akrami, Gylje i Zakrisson, 2004).

U dosadašnjim istraživanjima pokazalo se kako je RWA jednodimenzionalna i pouzdana psihometrijska mjera kojom se predvidio širok raspon političkih, socioloških, ideoloških i unutargrupnih fenomena i koja je konzistentan i snažan prediktor generaliziranih predrasuda i etnocentrizma (Sibley i Duckitt, 2008). Mnoga istraživanja pokazala su kako RWA visoko korelira s negativnim stavovima prema Afroamerikancima, homoseksualcima, ženama, Židovima i imigrantima (npr. Altemeyer, 1998; Lippa i Arad, 1999; McFarland, 2001; McFarland, Ageyev i Abalakina, 1993; Whitley, 1999; Whitley i Lee, 2000). Povezan je i s biološkim, simboličkim i averzivnim rasizmom, etnocentrizmom te modernim rasizmom, što je pokazatelj koliko je RWA važan prediktor negativnih stavova (Duriez i Soenens, 2006; Ekehammar i sur., 2004; Van Hiel i Mervielde, 2003). Od 1950. godine do danas tema autoritarnosti ostala je teorijski i empirijski vrlo prisutna, a autoritarnost je i dalje jedan od najutjecajnijih koncepata u političkoj psihologiji (Funke, 2005).

Autoritarnost se u nekim istraživanjima ispituje kao osobina ličnosti (Altemeyer, 1996, 1998), a u nekim drugim ona se povezuje s kontekstualnim iskustvom (Duckitt, Wagner, Duplessis i Birum, 2002). Osim toga, rezultati istraživanja upućuju na heritabilnost same autoritarnosti (McCourt, Bouchard, Lykken, Tellegen i Keyes, 1999).

Pojedinci koji imaju više rezultate na RWA skali imaju tendenciju gledati na svijet kao opasno mjesto, pridržavati se konvencionalnih vrijednosti, pokoravati se autoritetu i imati negativne stavove prema pojedincima koji krše konvencionalne norme (Cramer, Miller, Amacker i Burks, 2013). Homoseks-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 25 (2016), BR. 3,
STR. 393-411

KALEBIĆ MAGLICA, B.,
VUKOVIĆ, A.:
AUTORITARNOST KAO...

sualne osobe čine manjinsku skupinu koja prkosi tradicionalnim konceptima spola, spolnih uloga i seksualnosti, stoga su vrlo vjerojatne mete autoritarne agresije (Goodnight, Cook, Parrott i Peterson, 2014). Metaanaliza 36 istraživanja (Whitley i Lee, 2000), ali i neki drugi podaci (npr. Lippa i Arad, 1999; Whitley, 1999), pokazuju kako je RWA jedan od najsnažnijih prediktora predrasuda prema homoseksualcima te se često povezuje i s autoritarnom agresijom.

U novije vrijeme najutjecajnija i najčešće znanstveno provjeravana teorija ličnosti jest teorija Petofaktorskoga modela ličnosti (Costa i McCrae, 1985; McCrae i Costa, 1987), prema kojoj se neuroticizam, ekstraverzija, otvorenost za iskustva, ugodnost i savjesnost smatraju nužnima i dovoljnima za obuhvaćanje cjelokupne ličnosti. I ova se teorija, iako u malom broju istraživanja, povezuje sa stavovima prema manjinskim grupama, što također pridonosi objašnjenju odnosa ličnosti i predrasuda (Duriez i Soenens, 2006; Ekehammar i Akrami, 2003; McFarland, 2001; Saucier i Goldberg, 1998; Sibley i Duckitt, 2008). Ekehammar i Akrami (2003) ispitivali su odnos petofaktorskoga modela ličnosti i generalizirane predrasude. Generalizirana je predrasuda kompozit utemeljen na četiri vrste predrasuda. To su: rasizam, seksizam, predrasude prema homoseksualcima i predrasude prema mentalno oboljelima. Rezultati su pokazali da otvorenost za iskustva i ugodnost značajno negativno koreliraju s generaliziranom predrasudom, što je potvrđeno i u drugim istraživanjima koja su ispitivala taj odnos (npr. Duriez i Soenens, 2006; Ekehammar i Akrami, 2007; Ekehammar i sur., 2004). Cramer i sur. (2013) ispitivali su odnos osobina petofaktorskoga modela i predrasuda prema homoseksualnim osobama kod američkih studenata. Dobiveno je da je visoka otvorenost za iskustva zaštitni faktor za negativne stavove prema homoseksualnim osobama, što se može objasniti spremnošću visokootvorenih osoba na promjenu stava i ponašanja kada su suočeni s novim idejama i situacijama (Flynn, 2005).

Motivacijski model dualnoga procesiranja

Mnogi su istraživači ispitivali desničarsku autoritarnost te psihološke i socijalne faktore koji se nalaze u njezinoj podlozi i potiču pojedinca da usvoji određene vrijednosti ili motivacijske ciljeve (npr. Akrami i Ekehammar, 2006; Duckitt, 2001; Heaven i Bucci, 2001). Iz tih istraživanja proizašao je Motivacijski model dualnoga procesiranja (DPM), koji predlaže da su motivacijski ciljevi i vrijednosti izražene u mjerama desničarske autoritarnosti (RWA) ili orijentacije socijalnoj dominaciji (SDO) potaknuti socijalnim svjetonazorima pojedinca, što je rezultat njegove ličnosti, socijalizacije i izloženosti odre-

đenom socijalnom okruženju (Duckitt i Sibley, 2010). Dakle, visok RWA odražava vrijednost ili motivacijski cilj uspostavljanja i održavanja kolektivne sigurnosti, reda, kohezije i stabilnosti (nasuprot slobodi, autonomiji i samoostvarenju), koji su pojedinci izrazili zbog vjerovanja da je svijet opasno i nepredvidljivo mjesto (nasuprot sigurnom i stabilnom). To vjerovanje proizlazi iz ličnosti pojedinca te njihove socijalizacije i izloženosti okolini koja ostavlja dojam opasnog, prijetećeg i nepredvidljivog. Osobina ličnosti zbog koje pojedinac ima takvo vjerovanje i visok RWA početno je nazvana socijalnim konformizmom, dok se u terminima petofaktorskoga modela može objasniti kao kombinacija niske otvorenosti za iskustva i visoke savjesnosti. Dakle, model predlaže da visoki socijalni konformizam potiče pojedinca da se poistovjeti sa socijalnim poretkom i stoga bude osjetljiviji na prijetnje tom poretku, što povećava vjerovanje o svijetu kao opasnom mjestu, koje nadalje povećava RWA. Osim toga indirektnog efekta na RWA, visok socijalni konformizam također znači da pojedinci preferiraju red, strukturu, stabilnost i sigurnost ne samo u osobnom životu nego i u socijalnoj grupi ili kolektivu, što izravno povećava RWA.

U skladu s Motivacijskim modelom dualnoga procesiranja, nalazi istraživanja pokazuju da je otvorenost prema iskustvima negativno povezana s desničarskom autoritarnosti te da je otvorenost snažno negativno, a autoritarnost snažno pozitivno povezana s predrasudama (npr. Altemeyer, 1998; Heaven i Bucci, 2001; Lippa i Arad, 1999).

Ekehammar i sur. (2004) pretpostavili su u svojem istraživanju hipotetski kauzalni model odnosa petofaktorskoga modela i predrasuda, s time da je pretpostavka bila da RWA posreduje u tom odnosu. Očekivali su kauzalni odnos savjesnosti, ekstraverzije i otvorenosti za iskustva s RWA. Kada se radilo o ispitivanju izravnih veza, autori modela pretpostavili su efekt otvorenosti za iskustva i ugodnosti na generaliziranu predrasudu (Ekehammar i sur., 2004).

Taj kauzalni model odgovarao je rezultatima koji su pokazali da na generaliziranu predrasudu indirektno utječu ekstraverzija, otvorenost za iskustva i savjesnost, i to preko RWA. Kod ispitivanja isključivo odnosa između osobina ličnosti mjenjenih petofaktorskim modelom i predrasuda dobivena je snažna negativna povezanost ugodnosti i otvorenosti za iskustva s generaliziranom predrasudom (Ekehammar i sur., 2004).

Nadalje, u istraživanju Cramera i sur. (2013) testirana je hipoteza da je RWA posrednik odnosa između otvorenosti za iskustva i predrasuda prema homoseksualcima kod američkih studenata. Dobiveni rezultati potvrdili su postavljene hipoteze, tj. dobivena je konzistentna negativna povezanost iz-

među otvorenosti i predrasuda, pozitivna između RWA i predrasuda te se pokazalo da je RWA posrednik negativnog odnosa između otvorenosti i predrasuda.

S obzirom na rezultate prethodno spomenutih istraživanja, možemo zaključiti da je desničarska autoritarnost konzistentno pozitivno povezana s predrasudama prema manjinskim grupama. Osim toga, i osobine ličnosti petofaktorskoga modela imaju izravne veze s predrasudama, pri čemu visokootvorene i ugodne osobe imaju manje predrasuda. Kada je riječ o ispitivanju odnosa između osobina ličnosti i predrasuda, na temelju rezultata malobrojnih istraživanja (uglavnom provedenih na švedskim, kanadskim i američkim studentima) može se zaključiti da je najbolji pristup upravo ispitivanjem kauzalnoga modela, gdje je RWA potencijalni medijator odnosa između osobina ličnosti petofaktorskoga modela i predrasuda.

Kako su ovakva istraživanja rijetka, a koliko znamo uopće se nisu provodila na hrvatskim ispitanicima, cilj je ovoga istraživanja bio ispitati izravne efekte dimenzija petofaktorskoga modela ličnosti i autoritarnosti na stavove prema homoseksualnim osobama te posredujući efekt autoritarnosti između dimenzija ličnosti petofaktorskoga modela i stavova. Iako su istraživanja koja su ispitivala kauzalni model već provedena na studentima, zbog nekih kulturnih specifičnosti vezanih uz prihvaćanje homoseksualnih osoba (npr. Andersen i Evans, 2004; Mirehghi i Matsumoto, 2008) zanimljivo je provjeriti navedene odnose i u hrvatskom kontekstu. U ovom je istraživanju uključen i stav prema homoseksualnim osobama, a ne općenito stav prema stigmatiziranim grupama (engl. *generalized prejudice*), kao što je do sada bilo često. S obzirom na rezultate istraživanja koja se u literaturi spominju, možemo pretpostaviti da će visokootvorene i ugodne osobe imati pozitivnije, a visokoautoritarne osobe negativnije stavove prema homoseksualnim osobama. Isto se tako očekuje medijacijski efekt autoritarnosti između ekstraverzije, savjesnosti i otvorenosti te stavova prema homoseksualnim osobama.

METODA

Ispitanici i postupak

U istraživanju su sudjelovala 583 studenta sa Sveučilišta u Rijeci, Zagrebu, Zadru, Splitu i Osijeku. Pri tome je 199 ispitanika pohađalo Filozofski, 34 Pomorski, 41 Ekonomski, 168 Pravni, 26 Medicinski, 63 Tehnički, a 25 Građevinski fakultet. U istraživanju je sudjelovalo i 15 studenata Hrvatskih studija te 12 studenata likovnih i glazbenih akademija.

Dob se kretala od 18 do 31 godine ($M = 21,23$, $SD = 2,37$). Ženskih je ispitanika bilo 443, a muških 139. Istraživanje je

provedeno na dva načina. Jedan dio istraživanja proveden je grupno uz pomoć printane verzije upitnika na 286 ispitanika u prostorijama Filozofskoga, Pravnoga, Pomorskoga i Ekonomskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Prije same primjene ispitanicima je bilo objašnjeno da je sudjelovanje dobrovoljno i potpuno anonimno te da će rezultati poslužiti isključivo u istraživačke svrhe.

Drugi način prikupljanja podataka odvijao se uz pomoć online upitnika te su se ispitanici u ovom slučaju prikupljali preko grupa na Facebooku i psihologijskoga portala "Istraži me", gdje se redovito objavljuju istraživanja radi prikupljanja ispitanika. Online je u istraživanju sudjelovalo 297 ispitanika s fakulteta u Rijeci, Zagrebu, Zadru, Splitu i Osijeku. Ispitanici se nisu međusobno razlikovali ni u jednoj ispitanoj varijabli, s obzirom na to jesu li ispunjavali online verziju upitnika ili onu papirnatu (otvorenost: $t = 1,84$, $df = 579$, $p > 0,05$; savjesnost: $t = 0,1$, $df = 578$, $p > 0,05$; neuroticizam: $t = 0,4$, $df = 579$, $p > 0,05$; ekstraverzija: $t = 0,5$, $df = 580$, $p > 0,05$; ugodnost: $t = 0,71$, $df = 581$, $p > 0,05$; stavovi prema homoseksualcima: $t = 0,61$, $df = 568$, $p > 0,05$; autoritarnost: $t = 1,64$, $df = 571$, $p > 0,05$).

Redosljed upitnika i skala bio je jednak u oba slučaja; ispitanici su najprije ispunjavali Petofaktorski upitnik ličnosti, zatim je slijedio Upitnik desničarske autoritarnosti, nakon kojeg se nalazio set općih pitanja kojima se ispituju neke opće informacije o ispitanicima. Na kraju, ispitanici su ispunjavali Skalu stavova prema homoseksualcima. Ispunjavanje upitnika trajalo je u prosjeku deset minuta.

Mjerni instrumenti

Kako bi se ispitale temeljne osobine ličnosti, primijenjen je *Petofaktorski upitnik ličnosti* (Big Five Inventory, BFI; John, Donahue i Kentle, 1991; prema John i Srivastava, 1999). BFI se sastoji od 44 čestice koje mjere pet dimenzija ličnosti: ekstraverziju, ugodnost, savjesnost, neuroticizam i otvorenost za iskustva. Čestice se sastoje od kratkih verbalnih fraza te je zadatak ispitanika procijeniti u kojoj mjeri sebe vide kao osobu koja ima svaku od navedenih osobina (npr. tužna, pričljiva, suzdržana, puna energije, sklona zlovoljnosti, maštovita i sl.). Format odgovora jest skala Likertova tipa od 5 stupnjeva, pri čemu 0 znači "uopće se ne slažem", a 4 "potpuno se slažem". Iako je jednostavan i kratak, BFI ima zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike. Struktura prevedenoga Petofaktorskog upitnika ličnosti na hrvatskom uzorku provjerena je primjenom konfirmatorne faktorske analize, pa rezultati upućuju na zadovoljavajuću predviđenu faktorsku strukturu te zadovoljavajuće pouzdanosti unutarnje konzistencije (Kardum, Gračanin i Hudek-Knežević, 2006). I u ovom su istraživanju

dobiveni zadovoljavajući koeficijenti pouzdanosti tipa Cronbach-alpha, koji se kreću od 0,74 za ugodnost do 0,84 za otvorenost.

Deskriptivni podaci za ovu skalu prikazani su u poglavlju Rezultati, kao i korelacije između dimenzija petofaktorskoga modela ličnosti.

Originalnu *Skalu desničarske autoritarnosti*, koja je imala 24 do 30 čestica, razvio je Altemeyer 1981. godine (*Right Wing Authoritarianism*, RWA). Skala mjeri konvencionalizam, autoritarnu agresiju i autoritarnu submisivnost. Skala se pokazala i dobrim prediktorom sklonosti predrasudama, homofobiji i etnocentrizmu (Altemeyer, 1998; Duckitt, 2001; Sidanius i Pratto, 1999; Whitley i Lee, 2000) te je orijentirana na submisivnost prema autoritetu unutar grupe (Altemeyer, 1998; Sidanius i Pratto, 1999).

U ovom istraživanju uzeta je skraćena skala autoritarnosti, koju je razvila Zakrisson (2005), a koju su na hrvatski jezik preveli Tomić, Huić i Čepulić (2013) kako bi pojednostavnili proces mjerenja i bolje valjanosti čestica (izbačene su rečenice koje su se sastojale od dvije rečenice). Skala se sastoji od 15 rečenica izjavnoga tipa (npr. "Potrebno je cenzurirati medije kako ljudi ne bi dolazili u dodir s destruktivnim i odvratnim informacijama"), a ispitanici svoje odgovore bilježe na skali Likertova tipa od 5 stupnjeva, pri čemu 1 označuje potpuno neslaganje, a 5 potpuno slaganje sa sadržajem tvrdnje. Slaganje s neparnim česticama izražava autoritaran stav, kao i neslaganje s parnim, a viši rezultat na skali odražava autoritarniji stav. Zakrisson (2005) navodi i zadovoljavajuću jednofaktorsku strukturu te koeficijent unutarnje pouzdanosti (0,72 do 0,80).

Provjerena je faktorska struktura upitnika na ovom uzorku sudionika. Rezultati faktorske analize na zajedničke faktore upućuju na postojanje jednoga faktora koji objašnjava 31,16% varijance, stoga je u daljnjim analizama uzeta jednofaktorska struktura. Upitnik ima zadovoljavajući koeficijent pouzdanosti tipa Cronbach-alpha, koji iznosi 0,82, što je slično vrijednostima koje navode Tomić i sur. (2013).

Skala stavova prema homoseksualnim osobama (*The Homosexuality Attitude Scale*, HAS; Kite i Deaux, 1986) ispituje stereotipe, anksioznosti i miskoncepcije o homoseksualcima. Sadrži jedan faktor koji predstavlja povoljnu ili nepovoljnu evaluaciju homoseksualnih osoba, tj. viši rezultat na skali odražava višu razinu predrasuda prema njima. Skala se sastoji od 21 čestice izjavnoga tipa (npr. "Ne bi mi smetalo da mi je prijatelj homoseksualac" ili "Ljubav između dva muškarca ili dvije žene sasvim je drugačija od ljubavi između osoba suprotnoga spola") te ispitanici na skali Likertova tipa od 1 do 5 označuju u kojoj se mjeri slažu s navedenom tvrdnjom (1 – "Uopće se ne slažem" do 5 – "Potpuno se slažem").

Originalna skala ima visoku unutarnju konzistenciju (0,92) i dobru test-retest pouzdanost (0,71). Jednako je pouzdana i za muške i ženske homoseksualne osobe (Kite i Deaux, 1986).

Za potrebe ovoga istraživanja skala je prevedena na hrvatski jezik te je provjerena njezina faktorska struktura. Rezultati faktorske analize na zajedničke faktore upućuju na postojanje jednoga faktora koji objašnjava 50,87% varijance. I na uzorku ispitanika u ovom istraživanju dobiven je visok koeficijent pouzdanosti ($\alpha = 0,94$), što je u skladu s dosadašnjim istraživanjima (Kite i Deaux, 1986).

REZULTATI

● **TABLICA 1**
Deskriptivni podaci i koeficijenti pouzdanosti za osobine ličnosti petofaktorskoga modela, desničarsku autoritarnost i stavove prema homoseksualnim osobama

	<i>M</i>	<i>SD</i>	Raspon	α
Otvorenost	26,64	6,58	4-40	0,84
Savjesnost	21,88	5,78	4-36	0,82
Neuroticizam	14,27	5,97	0-31	0,83
Ekstraverzija	20,25	5,44	1-32	0,81
Ugodnost	22,87	5,39	7-36	0,74
Desničarska autoritarnost	37,73	9,46	16-73	0,82
Stavovi prema homoseksualnim osobama	36,12	16,56	21-102	0,94

Izračunane su i korelacije između osobina ličnosti petofaktorskoga modela, autoritarnosti i stavova prema homoseksualnim osobama, pri čemu je uključena i varijabla spol. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 2.

Iz Tablice 2 vidi se kako je dimenzija autoritarnosti statistički značajno povezana sa svim ostalim ispitanim varijablama. Od dimenzija petofaktorskoga modela ličnosti, desničarska autoritarnost značajno je pozitivno povezana sa savjesnosti, ekstraverzijom i ugodnosti, a značajno negativno s otvorenosti prema iskustvu i neuroticizmom. Također, autoritarnost se pokazala visoko pozitivno povezana s negativnim stavovima prema homoseksualnim osobama.

Nadalje, osim visoke pozitivne korelacije s desničarskom autoritarnosti, negativni stavovi prema homoseksualcima značajno su pozitivno povezani sa savjesnosti te značajno negativno s otvorenosti prema iskustvu.

	1	2	3	4	5	6	7
1 Otvorenost	-						
2 Savjesnost	0,18**	-					
3 Neuroticizam	-0,13**	-0,28**	-				
4 Ekstraverzija	0,29**	0,34**	-0,35**	-			
5 Ugodnost	0,09*	0,21**	-0,44**	0,17**	-		
6 Autoritarnost	-0,20**	0,18**	-0,13**	0,16*	0,15**	-	
7 Stavovi prema homoseksualcima	-0,25**	0,09*	-0,08	0,06	-0,01	0,69**	-
8 Spol	0,05	0,06	0,12**	0,02	0,04	-0,07	-0,22**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

▣ **TABLICA 2**
Koeficijenti korelacija
petofaktorskoga
modela, autoritarnosti
i stavova prema
homoseksualcima

Iz navedene tablice također se vidi da je varijabla spola povezana s neuroticizmom i negativnim stavovima prema homoseksualcima, pri čemu žene postižu više rezultate na skali neuroticizma, dok muškarci imaju negativnije stavove.

Kako bi ispitali izravne efekte osobina ličnosti petofaktorskoga modela i autoritarnosti na stavove prema homoseksualnim osobama te medijacijski efekt autoritarnosti u navedenom odnosu, provedeno je nekoliko regresijskih analiza.

Najčešću metodu za ispitivanje medijacijskih odnosa u psihologijskim istraživanjima razvili su Baron i Kenny (1986), a ona se sastoji od četiri koraka koji se izvode sa tri regresijske jednadžbe. Naime, Baron i Kenny (1986) navode četiri uvjeta koja moraju biti zadovoljena da se neka varijabla može smatrati medijatorom: 1) prediktor A mora biti značajno povezan s pretpostavljenim medijatorom B; 2) prediktor A mora biti značajno povezan sa zavisnom varijablom C; 3) medijator B mora biti značajno povezan sa zavisnom mjerom C i 4) utjecaj prediktora A na zavisnu mjeru C manji je pošto se kontrolira medijator B.

Može se uočiti važnost drugog uvjeta kao osnovnoga preduvjeta medijacije, a to je značajna povezanost između prediktora i zavisne varijable. Drugim riječima, ako A i C nisu značajno povezani, ne postoji ni značajan efekt koji bi uopće mogao biti posredovan nekim medijatorom (Holmbeck, 1997).

Rezultati korelacijskih analiza (Tablica 2) pokazuju da neuroticizam, ekstraverzija i ugodnost nisu značajno povezani sa stavovima prema homoseksualnim osobama, što upućuje na to da nije zadovoljen osnovni preduvjet medijacije, odnosno da ne postoji ni značajan efekt koji bi uopće mogao biti posredovan autoritarnošću (Holmbeck, 1997).

Stoga su u daljnjim analizama provjereni medijacijski efekti autoritarnosti između otvorenosti i savjesnosti sa stavovima prema homoseksualnim osobama. Rezultati regresijskih analiza prikazani su u Tablici 3.

Što se savjesnosti i otvorenosti tiče, dobiveni rezultati pokazuju da savjesnost ima izravan pozitivan efekt na stavove

● TABLICA 3
Rezultati regresijskih
analiza – provjera
medijacijske uloge
autoritarnosti između
otvorenosti i savje-
snosti te stavova
prema homoseksual-
nim osobama

prema homoseksualcima te da je autoritarnost medijator u navedenom odnosu. Ranije značajna pozitivna povezanost savjesnosti i stavova, nakon kontrole autoritarnosti uopće više nije značajna. Otvorenost prema iskustvima ima izravan negativan efekt na stavove prema homoseksualcima, a isto je tako došlo do smanjenja povezanosti između otvorenosti i stavova u situaciji kada je u regresijsku analizu unesena i autoritarnost, ali dobiveni beta-koeficijent još je uvijek značajan ($-0,25^{**} > -0,11^{**}$). Međutim, dodatna *post hoc* analiza (Holmbeck, 2002) pokazuje kako autoritarnost ima medijacijsku ulogu između otvorenosti i stavova prema homoseksualnim osobama ($z = 5, p < 0,01$).

Prediktor/kriterij	R	R ²	F	Df	β
Otvorenost za iskustva → autoritarnost → stavovi prema homoseksualcima					
1. regresijska analiza	0,20	0,04	24,77 ^{**}	1,569	
Otvorenost/autoritarnost					-0,20 ^{**}
2. regresijska analiza	0,25	0,06	36,18 ^{**}	1,567	
Otvorenost/stav prema homoseksualcima					-0,25 ^{**}
3. regresijska analiza	0,70	0,50	273,07 ^{**}	2,556	
Autoritarnost/stav prema homoseksualcima					0,67 ^{**}
Otvorenost/stav prema homoseksualcima					-0,11 ^{**}
Savjesnost → autoritarnost → stavovi prema homoseksualcima					
1. regresijska analiza	0,18	0,03	18,50 ^{**}	1,568	
Savjesnost/autoritarnost					0,18 ^{**}
2. regresijska analiza	0,09	0,01	4,45 [*]	1,565	
Savjesnost/stav prema homoseksualcima					0,09 [*]
3. regresijska analiza	0,70	0,49	260,65 ^{**}	2,554	
Autoritarnost/stav prema homoseksualcima					0,70 ^{**}
Savjesnost/stav prema homoseksualcima					-0,03

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

RASPRAVA

Cilj je ovog istraživanja bio ispitati odnos između osobina ličnosti (dimenzija petofaktorskoga modela i autoritarnosti) i stavova prema homoseksualnim osobama kod studenata. Osim toga, ispitan je i medijacijski efekt autoritarnosti između osobina ličnosti petofaktorskoga modela i stavova prema homoseksualnim osobama.

Kao prvo, važno je naglasiti da su negativni stavovi prema homoseksualnim osobama prisutni u raznim društvima, pa tako i u našem (npr. Herek, 2000; Parmač, 2005; Pikić i Jugović, 2006; Whitley i Ægisdóttir, 2000). Istraživanja upućuju na spolne razlike u stavovima prema homoseksualnim osobama (npr. Arndt i de Bruin, 2006; Čorkalo i Stanković, 2000; Herek, 2000; Kite i Whitley, 1996; Kozjak Mikić i Petković,

2015; Marinović Jerolimov i Ančić, 2014; Parmač, 2005; Smith, 2011). I rezultati ovoga istraživanja potvrđuju nalaze spomenutih istraživanja, prema kojima mladići imaju negativnije stavove. Međutim, istraživači upozoravaju na činjenicu da kada se u obzir uzme spol homoseksualne osobe, tada muškarci i žene imaju podjednake stavove prema lezbijkama, dok muškarci imaju negativnije stavove prema *gejevima* za razliku od žena (npr. Parmač, 2005). Huić, Jugović i Kamenov (2015) nalaze da prava lezbijki i *gejeva* više podržavaju žene negoli muškarci. O ovim bi rezultatima svakako trebalo voditi računa u planiranju nekih novih istraživanja.

Pretpostavka da će ispitanici koji su ugodniji i otvoreniji prema iskustvima imati pozitivnije stavove prema homoseksualcima djelomično je potvrđena. Naime, rezultati ovoga istraživanja pokazuju da su otvorenost prema iskustvima i savjesnost značajni prediktori stavova, pri čemu otvorenije osobe imaju pozitivnije, a savjesne negativnije stavove prema homoseksualnim osobama. Dobiveni su rezultati, dakle, djelomično u skladu s rezultatima drugih istraživanja koja se navode u literaturi (Cramer i sur., 2013; Ekehammar i sur., 2004; Ekehammar i Akrami, 2007; Shackelford i Besser, 2007). Dobiveni se rezultati mogu objasniti samom prirodom navedenih osobina ličnosti. Veća otvorenost prema iskustvima upućuje na povećanu znatiželju, imaginaciju, želju za promjenom i raznolikim iskustvima, a nju karakteriziraju i nekonvencionalna vjerovanja, stoga ne čudi recipročan odnos otvorenosti i stavova prema homoseksualcima (Costa i Widiger, 1994). S druge strane, visoko savjesne osobe imaju potrebu za kontrolom, opreznije su, a samim time i rigidnije (Costa i McCrae, 1985; McCrae i Costa, 1987), što je očito povezano i s negativnijim viđenjem homoseksualnih osoba.

Desničarska se autoritarnost pokazala najsnažnijim prediktorom stavova prema homoseksualnim osobama, čime je potvrđena hipoteza da će studenti koji su autoritarniji imati negativnije stavove prema homoseksualcima. Kao što je već spomenuto, autoritarnost karakterizira pridržavanje konvencionalnih vrijednosti, pokoravanje autoritetu, agresivnost prema članovima manjinskih skupina, želju za moći, uz istodobno preziranje slabosti, te vrlo negativni stavovi prema pojedincima koji krše konvencionalne norme (Adorno, Frenkel-Brunswick, Levinson i Sanford, 1982), a homoseksualne osobe čine manjinsku skupinu koja prkosi tradicionalnim konceptima spola, spolnih uloga i seksualnosti (Cramer i sur., 2013). Dakle, ovaj je rezultat u skladu s mnogim dosadašnjim istraživanjima (npr. Altemeyer, 1998; Ekehammar i sur., 2004; Lippa i Arad, 1999; McFarland i sur., 1993; Sibley i Duckitt, 2008; Whitley, 1999). Šunjić i Čubela Adorić (2008) u svojem istraživanju provedenom na uzorku hrvatskih studenata nalaze

umjereno visoku pozitivnu povezanost između autoritarnosti i svih ispitanih komponenti negativnih stavova prema homoseksualnim osobama (osuđivanje/toleriranje homoseksualnih osoba, percepcija homoseksualnih osoba kao prijetnja moralu, prihvaćanje stereotipa o homoseksualnim osobama te izbjegavanje kontakta s homoseksualnim osobama). Autoritarnost je već dugo predmet raznih istraživanja, ali ni u novije vrijeme ne jenjava interes za ovu temu. Naime, u novije se vrijeme autoritarnost povezuje s nekim drugim osobinama ličnosti (npr. dimenzijama petofaktorskoga modela; Duriez i Soenens, 2006; Ekehammar i Akrami, 2003; Ekehammar i sur., 2004), kako bi se istaknula složenost ove problematike. S jedne strane, negativni stavovi objašnjavaju se osobinama ličnosti (npr. autoritarnošću, orijentacijom socijalnoj dominaciji, potrebom za strukturom), a s druge strane nekim kontekstualnim faktorima poput ograničenih resursa. Međutim, ni u ovom prvom pristupu koji se odnosi na osobine ličnosti ne možemo reći da samo jedna osobina utječe na negativne stavove, nego je riječ o kombinaciji osobina ličnosti. U prilog navedenom idu i rezultati ovoga istraživanja, koji pokazuju da desničarska autoritarnost ima medijacijski efekt između otvorenosti, odnosno savjesnosti i stavova prema homoseksualnim osobama, te da su sve osobine ličnosti petofaktorskoga modela povezane s autoritarnosti.

Međutim, ipak je važno naglasiti da neke pretpostavljene veze, kao npr. ugodnosti i stavova prema homoseksualcima te posredujuća uloga autoritarnosti između ekstraverzije i stavova, nisu potvrđene. Stoga bi odnose između osobina ličnosti petofaktorskoga modela, autoritarnosti i stavova prema homoseksualnim osobama trebalo dodatno provjeriti u nekim budućim istraživanjima i primjenom nekih drugih tehnika i metoda, poput tehnika multiple regresijske analize, analiza traga ili strukturnoga modeliranja (Hudek-Knežević i Kardum, 2006).

Ovo istraživanje ima određene manjkavosti, o kojima valja voditi računa u interpretaciji dobivenih rezultata. Uzorak su činili studenti Sveučilišta u Rijeci, Zagrebu, Zadru, Splitu i Osijeku, što je omogućilo donošenje određenih zaključaka o stavovima studenata o homoseksualcima. Međutim, studentska populacija ipak ne odražava objektivnu razinu stavova prema homoseksualcima u općoj populaciji, pri čemu treba imati na umu da su uzorak u većoj mjeri činile žene. Stav ispitanih studenata blago je pozitivan, što znači da dobiveni efekti mogu biti podcijenjeni i da je prisutan problem restrikcije ranga. Istraživanja općenito pokazuju da obrazovanje snažno povećava toleranciju prema homoseksualcima (npr. Herek, 2009; Kelley, 2001). Osim toga, bilo bi zanimljivo ispitati postoje li razlike u stavovima prema homoseksualnim o-

sobama između studenata koji pohađaju različite fakultete (Filozofski, Pomorski, Ekonomski, Pravni, Medicinski, Tehnički i Građevinski fakultet, Hrvatske studije te likovne i glazbene akademije). Neka istraživanja (npr. Schellenberg, Hirt i Sears, 1999) pokazuju da studenti umjetničkih i humanističkih usmjerenja izražavaju pozitivnije stavove prema stigmatiziranim grupama od svojih kolega s ekonomije i prirodnih znanosti. Kako bi se mogle ispitati te razlike i preciznije donositi zaključci o povezanosti osobina ličnosti i negativnih stavova prema homoseksualcima, buduća istraživanja svakako bi trebala obuhvatiti širu populaciju ispitanika sa širokim rasponom dobi te dodatno voditi računa o sadržajnom preklapanju ispitanih konstrukata. Trebalo bi uključiti i pitanje o spolnoj orijentaciji samih ispitanika, što je važan faktor kada je riječ o stavovima prema homoseksualcima.

Pristup koji osobinama ličnosti objašnjava negativne stavove ima određene manjkavosti, jer u obzir ne uzima neke druge faktore koji mogu dovesti do njih (npr. socijalne – ograničene resurse ili kognitivne – kategorizaciju ljudi s obzirom na njihovu pripadnost određenoj grupi). U buduća istraživanja valjalo bi uključiti i mjere socijalnih i kognitivnih konstrukata, koji bi zajedno s konstruktima ličnosti dali potpuniju sliku o tome koji su uzroci negativnih stavova (npr. Heaven i St. Quintin, 2003).

Unatoč određenim ograničenjima, ovo istraživanje djelomično pruža podršku modelu koji su predložili Ekehammar i sur. (2004), a koji upozorava na izravne efekte nekih osobina ličnosti, ali i njihove međusobne efekte na stavove prema homoseksualnim osobama. Doprinos ovog istraživanja očituje se i u tome što se zaključci prema teorijskoj podlozi mogu proširiti i na negativne stavove prema drugim skupinama koje se razlikuju od većine.

LITERATURA

- Adorno, T. W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J. i Sanford, R. N. (1982). *The authoritarian personality*. New York: Harper and Row.
- Akrami, N. i Ekehammar, B. (2006). Right-wing authoritarianism and social dominance orientation: Their roots in Big-Five Personality Factors and facets. *Journal of Individual Differences*, 27(3), 117–126. doi:10.1027/1614-0001.27.3.117
- Altemeyer, B. (1981). *Right-wing authoritarianism*. Winnipeg: University of Manitoba Press.
- Altemeyer, B. (1996). *The authoritarian specter*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Altemeyer, B. (1998). The other "authoritarian personality". *Advances in Experimental Social Psychology*, 30, 47–92. doi:10.1016/S0065-2601(08)60382-2

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 25 (2016), BR. 3,
STR. 393-411

KALEBIĆ MAGLICA, B.,
VUKOVIĆ, A.:
AUTORITARNOŠĆ KAO...

Andersen, R. i Evans, J. A. J. (2004). *Social-political context and authoritarian attitudes: Evidence from seven European countries*. Oxford: Centre for research into elections and social trends.

Arndt, M. i de Bruin, G. (2006). Attitudes toward lesbians and gay men: Relations with gender, race and religion among university students. *PINS*, 33, 16–30.

Baron, R. M. i Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic and statistical consideration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173–1182. doi:10.1037/0022-3514.51.6.1173

Costa, P. T. i McCrae, R. R. (1985). *The NEO personality inventory manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.

Costa Jr., P. T. i Widiger, T. A. (1994). *Personality disorders and the five-factor model of personality*. Washington, DC: American Psychological Association.

Cramer, R. J., Miller, A. K., Amacker, A. M. i Burks, A. C. (2013). Openness, right-wing authoritarianism, and antigay prejudice in college students: A mediational model. *Journal of Counseling Psychology*, 60(1), 64–71. doi:10.1037/a0031090

Čorkalo, D. i Stanković, N. (2000). Autoritarnost i percepcija ostvarenje demokracije u Hrvatskoj: Analiza odnosa na uzorku studenata. *Društvena istraživanja*, 9(1), 67–81.

Duckitt, J. (2001). A dual-process cognitive-motivational theory of ideology and prejudice. *Advances in Experimental Social Psychology*, 33, 41–113. doi:10.1016/S0065-2601(01)80004-6

Duckitt, J. i Sibley, C. G. (2010). Personality, ideology, prejudice, and politics: A dual-process motivational model. *Journal of Personality*, 78(6), 1861–1894. doi:10.1111/j.1467-6494.2010.00672.x

Duckitt, J., Wagner, C., Du Plessis, I. i Birum, I. (2002). The psychological bases of ideology and prejudice: Testing a dual process model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(1), 75–93. doi:10.1037/0022-3514.83.1.75

Duriez, B. i Soenens, B. (2006). Personality, identity styles and authoritarianism: An integrative study among late adolescents. *European Journal of Personality*, 20(5), 397–417. doi:10.1002/per.589

Ekehammar, B. i Akrami, N. (2003). The relation between personality and prejudice: A variable- and a person-centred approach. *European Journal of Personality*, 17(6), 449–464. doi:10.1002/per.494

Ekehammar, B. i Akrami, N. (2007). Personality and prejudice: From Big Five personality factors to facets. *Journal of Personality*, 75(5), 899–926. doi:10.1111/j.1467-6494.2007.00460.x

Ekehammar, B., Akrami, N., Gylje, M. i Zakrisson, I. (2004). What matters most to prejudice: Big Five personality, social dominance orientation, or right-wing authoritarianism? *European Journal of Personality*, 18(6), 463–482. doi:10.1002/per.526

Flynn, F. J. (2005). Having an open mind: The impact of openness to experience on interracial attitudes and impression formation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(5), 816–826. doi:10.1037/0022-3514.88.5.816

- Funke, F. (2005). The dimensionality of right-wing authoritarianism: Lessons from the dilemma between theory and measurement. *Political Psychology*, 26(2), 195–218. doi:10.1111/j.1467-9221.2005.00415.x
- Goodnight, B. L., Cook, S. L., Parrott, D. J. i Peterson, J. L. (2014). Effects of masculinity, authoritarianism, and prejudice on antigay aggression: A path analysis of gender-role enforcement. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(4), 437–444. doi:10.1037/a0034565
- Heaven, P. C. i Bucci, S. (2001). Right-wing authoritarianism, social dominance orientation and personality: An analysis using the IPIP measure. *European Journal of Personality*, 15(1), 49–56. doi:10.1002/per.389
- Heaven, P. C. L. i St. Quintin, D. (2003). Personality factors predict racial prejudice. *Personality and Individual Differences*, 34(4), 625–634. doi:10.1016/S0191-8869(02)00046-6
- Herek, G. M. (2000). Sexual prejudice and gender: Do heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men differ? *Journal of Social Issues*, 56(2), 251–266. doi:10.1111/0022-4537.00164
- Herek, G. M. (2009). Sexual stigma and sexual prejudice in the United States: A conceptual framework. *Contemporary Perspectives on Lesbian, Gay, and Bisexual Identities*, 54, 65–111. doi:10.1007/978-0-387-09556-1_4
- Holmbeck, G. N. (1997). Toward terminological, conceptual and statistical clarity in the study of mediators and moderators: Examples from the child-clinical and pediatric psychology literatures. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65(4), 599–610. doi:10.1037/0022-006X.65.4.599
- Holmbeck, G. N. (2002). Post-hoc probing of significant moderational and mediational effects in studies of pediatric populations. *Journal of Pediatric Psychology*, 27(1), 87–96. doi:10.1093/jpepsy/27.1.87
- Hudek-Knežević, J. i Kardum, I. (2006). *Psihosocijalne odrednice tjelesnog zdravlja: Stres i tjelesno zdravlje*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Huić, A., Jugović, I. i Kamenov, Ž. (2015). Stavovi studenata o pravima osoba homoseksualne orijentacije. *Revija za socijalnu politiku*, 22(2), 219–245. doi:10.3935/rsp.v22i2.1224
- John, O. P. i Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. U L. A. Perwin i O. P. John (Ur.), *Handbook of personality: Theory and research* (str. 102–138). New York: The Guilford Press.
- Kardum, I., Gračanin, A. i Hudek-Knežević, J. (2006). Odnos crta ličnosti i stilova privrženosti s različitim aspektima seksualnosti kod žena i muškaraca. *Psihologijske teme*, 15(1), 101–128.
- Kelley, J. (2001). Attitudes towards homosexuality in 29 nations. *Australian Social Monitor*, 4(1), 15–21.
- Kite, M. E. i Deaux, D. (1986). Attitudes toward homosexuality: Assessment and behavioral consequences. *Basic and Applied Social Psychology*, 7(2), 137–162. doi:10.1207/s15324834basp0702_4
- Kite, M. E. i Whitley, B. E. (1996). Sex differences in attitudes toward homosexual persons, behaviors, and civil rights: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(4), 336–353. doi:10.1177/0146167296224002

Kozjak Mikić, Z. i Petković, D. (2015). Stavovi prema osobama istospolne seksualne orijentacije u sektoru zdravstva i policije. *Ljetopis socijalnog rada*, 22(3), 437–463.

Lippa, R. i Arad, S. (1999). Gender, personality, and prejudice: The display of authoritarianism and social dominance in interviews with college men and women. *Journal of Research in Personality*, 33(4), 463–493. doi:10.1006/jrpe.1999.2266

Marinović Jerolimov, D. i Ančić, B. (2014). Religioznost i stavovi prema seksualnosti i braku odrasle populacije u Hrvatskoj. *Društvena istraživanja*, 23(1), 111–132. doi:10.5559/di23.1.06

McCourt, K., Bouchard, T. J., Jr., Lykken, D. T., Tellegen, A. i Keyes, M. (1999). Authoritarianism revisited: Genetic and environmental influences examined in twins reared apart and together. *Personality and Individual Differences*, 27(5), 985–1014. doi:10.1016/S0191-8869(99)00048-3

McCrae, R. R. i Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81–90. doi:10.1037/0022-3514.52.1.81

McFarland, S. (2001). *Prejudiced people: Individual differences in explicit prejudice*. (Neobjavljeni rad). Western Kentucky University.

McFarland, S., Ageyev, V. i Abalakina, M. (1993). The authoritarian personality in the United States and the former Soviet Union: Comparative studies. U W. F. Stone, G. Lederer i R. Christie (Ur.), *Strength and weakness* (str. 199–225). New York: Springer New York.

McLaughlin, N. (1999). Origin myths in the social sciences: Fromm, the Frankfurt school and the emergence of Critical theory. *The Canadian Journal of Sociology/Cahiers Canadiens De Sociologie*, 24(1), 109–139. doi:10.2307/3341480

Miresghhi, S. I. i Matsumoto, D. (2008). Perceived cultural attitudes toward homosexuality and their effects on Iranian and American sexual minorities. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 14(4), 372–376. doi:10.1037/a0012920

Parmač, M. (2005). *Stavovi studenata prema osobama homoseksualne orijentacije*. (Diplomski rad). Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.

Pikić, A. i Jugović, I. (2006). *Nasilje nad lezbijkama, gejevima i biseksualnim osobama u Hrvatskoj*. Zagreb: Kontra.

Saucier, G. i Goldberg, L. R. (1998). What is beyond the Big Five? *Journal of Personality*, 66(4), 495–524. doi:10.1111/1467-6494.00022

Schellenberg, E. G., Hirt, J. i Sears, A. (1999). Attitudes toward homosexuals among students at a Canadian university. *Sex Roles*, 40(1), 139–152. doi:10.1023/A:1018838602905

Shackelford, T. K. i Besser, A. (2007). Predicting attitudes toward homosexuality: Insights from personality psychology. *Individual Differences Research*, 5(2), 106–114.

Sibley, C. G. i Duckitt, J. (2008). Personality and prejudice: A meta-analysis and theoretical review. *Personality and Social Psychology Review*, 12(3), 248–279. doi:10.1177/1088868308319226

Sidanius, J. i Pratto, F. (1999). *Social dominance*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139175043

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 25 (2016), BR. 3,
STR. 393-411

KALEBIĆ MAGLICA, B.,
VUKOVIĆ, A.:
AUTORITARNOŠĆ KAO...

Smith, T. W. (2011). *Cross-national differences in attitudes towards homosexuality*. UCLA: The Williams Institute.

Šunjić, M. i Ćubela Adorić, V. (2008). *Autoritarnost i stavovi prema homoseksualnim osobama*. Rad prezentiran na XVI. Danima psihologije u Zadru, Sveučilište u Zadru, Zadar.

Tomić, I., Huić, A. i Ćepulić, D. B. (2013). Seksistički stavovi, desničarska autoritarnost i stavovi prema gejevima i lezbijkama. *Savremeni trendovi u psihologiji*, 218–219.

Van Hiel, A. i Mervielde, I. (2003). The measurement of cognitive complexity and its relationship with political extremism. *Political Psychology*, 24(4), 781–801. doi:10.1046/j.1467-9221.2003.00354.x

Whitley, B. E. (1999). Right-wing authoritarianism, social dominance orientation, and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(1), 126–134. doi:10.1037/0022-3514.77.1.126

Whitley, B. E. J. i Ægisdóttir, S. (2000). The gender belief system, authoritarianism, social dominance orientation, and heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men. *Sex Roles*, 42(11), 947–967. doi:10.1023/A:1007026016001

Whitley, B. E. i Lee, S. E. (2000). The relationship of authoritarianism and related constructs to attitudes toward homosexuality. *Journal of Applied Social Psychology*, 30(1), 144–170. doi:10.1111/j.1559-1816.2000.tb02309.x

Zakrisson, I. (2005). Construction of a short version of the Right-wing authoritarianism (RWA) scale. *Personality and Individual Differences*, 39(5), 863–872. doi:10.1016/j.paid.2005.02.026

Authoritarianism as Mediator of the Effect of Personality Traits on Students' Prejudices toward Homosexuals

Barbara KALEBIĆ MAGLICA, Anja VUKOVIĆ
Faculty of Humanities and Social Sciences, Rijeka

Negative attitudes toward homosexuals are just one of many that are often expressed toward various minority groups. There are numerous determinants of negative attitudes towards stigmatized groups, and personality traits are certainly one of them. Therefore, the purpose of this study was to examine the relationship between the Big Five personality traits, authoritarianism and attitudes against homosexuals. The study included 583 students (443 female and 139 male) of different universities in the Republic of Croatia, with an average age of 21 years. Participants were asked to complete a questionnaire that examined the Big Five personality traits, an Authoritarianism scale and also a Scale of attitudes toward homosexuals. The results show a significant negative correlation of openness to experience and negative attitudes towards homosexuals and a positive

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 25 (2016), BR. 3,
STR. 393-411

KALEBIĆ MAGLICA, B.,
VUKOVIĆ, A.:
AUTORITARNOST KAO...

one between conscientiousness and authoritarianism and the negative attitudes. Also, authoritarianism is a mediating variable in the relationship between openness and conscientiousness and attitudes toward homosexuals. The obtained results are discussed in the context of existing models and research results.

Keywords: Big Five personality traits, authoritarianism, attitudes toward homosexuals